

Notitie voor Tweede Kamer. Reactie 16-5-2017 Femmie Juffer en Rien van IJzendoorn¹

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) heeft zich ongekend stellig uitgesproken tegen interlandelijke adoptie en daarbij argumenten op macro- en micro-niveau geprioriteerd. Onze conclusie is dat deze argumenten niet gebaseerd zijn op deugdelijk wetenschappelijk bewijs.

Macro-argumenten²

Twee macro-argumenten staan centraal. Ten eerste zou interlandelijke adoptie een ‘aanzuigende werking’ hebben, dus de vraag naar adoptiekinderen zou het aanbod van potentiële adoptiekinderen verhogen. Ten tweede staat internationale adoptie de opbouw van lokale jeugdzorg in de weg, sterker nog: adoptie zou de plaatselijke jeugdbeschermingsystemen ondermijnen. Maar de Raad geeft onvoldoende wetenschappelijke steun voor beide argumenten, en in haar rapport ontbreken de wetenschappelijke feiten die haar normatieve conclusie kunnen ondersteunen.

De kwaliteit van de door de RSJ geciteerde publicaties is teleurstellend laag. Bos (2007) is een actieonderzoek waarbij 36 afstandsmoeders in een stad in Zuid-India zijn geïnterviewd. Uit die interviews trekt Bos de radicale conclusie dat adoptie een aanzuigende werking zou hebben, en uitbreiding van het aantal weeshuizen zou bewerkstelligen. De essentie van kwalitatief (actie)onderzoek is juist dat de interview-impresies en observaties nooit gegeneraliseerd kunnen worden naar andere groepen in het land of elders in de wereld. En dit type onderzoek kan ook nooit causale relaties aan het licht brengen, hoogstens kan zulk onderzoek hypothesen opleveren voor meer systematische studie en experimentele interventies die leiden tot causale bevindingen. Ook in Cederblad (2003) zijn vermoedens van een aanzuigende werking geopperd maar geen feiten gepresenteerd die berusten op systematisch empirisch onderzoek. Impresies zijn ook de grondstof voor de publicatie van Ambrose en Mary (2001) over Roemenië (‘..we were told of instances..’; ‘...we were told of a number of examples...’). Ook Post (2008) komt in haar verhaal over ‘De perverse effecten van het Haags Adoptieverdrag’ niet verder dan herhaling van het anekdotisch materiaal uit Dickens (2002) die zelf geen empirische feiten aandraagt.

Datzelfde geldt voor Cheney en Rotabi (2015) die spreken over ‘verslaving aan adoptie’ en het ‘orphan industrial complex’. Dat zijn grote woorden die het helaas zonder kwantitatieve, systematische onderbouwing moeten stellen. Waar in deze publicatie cijfers worden gegeven, pleiten die eerder tegen de aanzuigende werking: de auteurs melden 240 adopties vanuit Oeganda naar de USA in 2012, en ook een toename met bijna 600 weeshuizen in de periode tussen 2009 en 2013 in datzelfde land. Selman (2016) meldt 802 adopties vanuit Oeganda over de hele periode van 2003-2012 naar alle ontvangende landen. Een adoptiedruppel op een gloeiende weeshuisplaat.

De enige bron met een serieuze poging tot wetenschappelijke bewijsvoering is het artikel van Chou en Browne (2008) waarin de auteurs cijfers op een rij zetten voor een aantal Europese landen over aantallen jonge kinderen in ‘weeshuizen’ en interlandelijke adoptie. Ze rapporteren voor 14 landen een sterke positieve samenhang tussen percentage jonge kinderen in weeshuizen en ‘export’ van adoptiekinderen, maar ook voor 7 landen een sterke positieve samenhang met de ‘import’ van adoptiekinderen. Correlaties gebaseerd op zulke kleine aantallen landen zijn erg instabiel, mogelijk afhankelijk van een enkele uitbijter (bijvoorbeeld België in eerstgenoemde samenhang), en al snel ‘vals positieve’ uitkomsten die niet replicerbaar zijn. En natuurlijk laten de samenhangen geen enkele conclusie toe over causaliteit (de richting van het verband kan net zo goed andersom zijn), dus ook hier geen empirische steun voor verregaande oordelen over interlandelijke adoptie als stimulans voor de bouw van weeshuizen.

¹ Femmie Juffer is als bijzonder hoogleraar Adoptiestudies verbonden aan de Universiteit Leiden. Rien van IJzendoorn is hoogleraar Pedagogiek aan de Universiteit Leiden en aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

² Van IJzendoorn, M.H. (2016). <http://opvoeding-wetenschap.nl/2016/11/03/is-kind-buitenland-halen-nog-tijd/>

Micro-argumenten³

Op micro-niveau beschouwt de Raad het ‘gehechtheidsprobleem-argument’ (p. 24, 40, 49, 66) als steekhoudend, sterk argument tegen interlandelijke adoptie. Het eerste deel luidt: “Een kind dat zich gehecht heeft aan biologische ouders wordt mogelijk geschaad in zijn gehechtheidsgedrag door een breuk met zijn biologische ouders.” (p. 40). Vanzelfsprekend is de breuk met de biologische ouders bij alle adoptie- en pleegkinderen een belangrijk verlies met mogelijke nadelige gevolgen voor de gehechtheid. Helaas is die breuk voor adoptie- en pleegkinderen onvermijdelijk als hun ouders niet in staat zijn voor hen te zorgen. De suggestie dat er meer van dergelijke breuken zouden plaatsvinden door een ‘aanzuigende werking’ van interlandelijke adoptie is hierboven ontkracht, omdat deugdelijk bewijs daarvoor ontbreekt.

De Raad ziet het risico op onveilige gehechtheid bij adoptiekinderen als voornaamste knelpunt op micro-niveau. De Raad vindt dat interlandelijke adoptie de gehechtheid verstoort, terwijl die verstoorde gehechtheid kan leiden tot problemen met zelfwaardering en relaties.

De Raad baseert haar uitspraken over verstoorde gehechtheid op een meta-analytische studie over gehechtheid van adoptie- en pleegkinderen, geschreven vanuit onze onderzoeksgroep⁴. De uitkomsten lieten echter zien dat adoptiekinderen het veel beter doen dan kinderen uit een kindertehuis: het percentage onveilige gedesorganiseerde gehechtheid is 73 procent bij tehuis kinderen en 31 procent bij adoptiekinderen. Het rapport van de RSJ stelt dat interlandelijke adoptie de gehechtheid verstoort. De bevindingen uit deze meta-analyse wijzen op het omgekeerde. Mishandeling en verwaarlozing in kindertehuizen leiden ertoe dat zo’n drie van de vier tehuis kinderen onveilig gedesorganiseerd gehecht zijn, terwijl plaatsing in een adoptiegezin het risico op gedesorganiseerde gehechtheid aanzienlijk doet verminderen.

Gehechtheid in de kinderjaren is belangrijk voor het zelfvertrouwen in de volwassenheid. Is er bij volwassen geadopteerden sprake van verminderde zelfwaardering, zoals de Raad beweert? In een omvangrijk meta-analytisch onderzoek naar de zelfwaardering van geadopteerden⁵ vonden we geen verschil tussen de zelfwaardering van geadopteerden en niet-geadopteerden. Ook was er geen verschil in zelfwaardering tussen interlandelijk geadopteerden en binnenlands geadopteerden. Bij deze meta-analyse was het mogelijk om onderscheid te maken tussen zelfrapportage van de geadopteerden en rapportage over de geadopteerden, bijvoorbeeld rapportage door leerkrachten of adoptieouders. Ook bij de zelfrapportage – dus luisterend naar de stem van de geadopteerden zelf – vonden we geen verminderde zelfwaardering. De bewering van de Raad over problemen in zelfwaardering bij geadopteerden moet vanuit dit onderzoek met kracht weersproken worden.

Conclusie

De Raad heeft politiek, beleid en praktijk een slechte dienst bewezen door zich niet te bekommeren om het wetenschappelijke gehalte van haar centrale argumenten. Vergeleken met kinderen die moeten achterblijven in een tehuis zijn interlandelijk geadopteerden veel beter af. In meta-analyses⁶ van honderden studies naar het wel en wee van adoptiekinderen hebben we onomstotelijk kunnen vaststellen dat interlandelijk geadopteerde kinderen een verrassend grote inhaalslag maken op alle terreinen van de ontwikkeling, inclusief gebieden die doorgaans als vooral genetisch bepaald worden beschouwd, zoals IQ en lengtegroei. Bij een relatief kleine minderheid lukt die inhaalslag niet of niet zo snel als gewenst, maar dat mag niet de beeldvorming voor alle interlandelijke adopties bepalen.

³ Juffer, F. (2017). <http://www.opvoeding-wetenschap.nl/2017/03/02/interlandelijke-adoptie-en-gehechtheid/>

⁴ Van den Dries, L., Juffer, F., Van IJzendoorn, M.H., & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children & Youth Services Review*, 31, 410-421.

⁵ Juffer, F. & Van IJzendoorn, M.H. (2007). Adoptees do not lack self-esteem: A meta-analysis of studies on self-esteem of transracial, international, and domestic adoptees. *Psychological Bulletin*, 133, 1067-1083.

⁶ Van IJzendoorn, M.H. & Juffer, F. (2006). Adoption as intervention: Meta-analytical evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional and cognitive development. The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1128-1245.